

02.05.2023

חוזר לקוחות 403

א.ג.נ.,

הנדון: טופס 161 החדש – מה חשוב לדעת

בללי

רשות המסים השיקה בימים האחרונים טופס 161 חדש שיחליף את הקיים שנמצא עמנו שנים רבות (משנת 2006 עת הושק כחלק ממערכת הפרישה IS97 המצויה בפקידי השומה). מעבר לעובדה שמדובר בטופס חדש הרי שמדובר גם בשינוי תפיסתי בכל הקשור לתהליך הפרישה, לאופן מילוי ולממשק שבין העובד למעסיקו.

חלק א – המעסיק

- הטופס החדש כולל נתונים רבים ומוכרים אך בנוסף גם נתונים חדשים שלא נכללו בו בעבר כגון:
1. **משכורת חבות פיצויים** – המשכורת שמשמשת את המעסיק לצורך חישוב הפיצויים להם זכאי העובד לפי חוק פיצויי פיטורים.
 2. **קצבה ממעסיק או ממשלם מטעמו** – האם העובד מקבל פנסיה תקציבית מהמעסיק עצמו או באמצעות הסדר שלמות מטעמו.
 3. **פירוט פיצויים רחב יותר** – הפרדה בין פיצויים שמוסו לפיצויים שלא מוסו תוך חלוקה בין פיצויים שמוסו בערכם הנומינלי לערכם הריאלי (שכולל את הרווחים שנצברו בגינם בהתאם למידע שנמסר על-ידי הגוף המנהל).
 4. **קצבה טרם הפרישה** – האם העובד המיר פיצויים קצבתיים לקצבה (לפני הפרישה). אציון כי פיצויים אלה לא הופיעו עד כה בטופס 161.
 5. **תקרה לרצף קצבה ברירת מחדל** – המעסיק צריך לחשב בעצמו האם הפיצויים הקצבתיים אינם עולים על התקרה הקבועה בחוק לרצף קצבה ברירת מחדל.

6. סכומים מרביים לפרישה – המעסיק צריך לחשב בעצמו את התקרות הבאות כדי שישמשו את

העובד בעת מילוי חלקו שלו:

6.1. סכום מענק כולל.

6.2. סכום לרצף קצבה.

6.3. סכום לרצף פיצויים.

6.4. סכום מענק פטור ממס.

6.5. סכום מענק חייב במס.

אציין שליד כל סכום כאמור מספקת רשות המסים הערת שוליים בטופס החדש שמסבירה את

מהות הסכום ואת אופן חישובו.

חלק ב – העובד

לאחר שהמעסיק מילא את הנתונים בחלק א השרביט עובר לעובד בחלק ב. בחלק ב יש לעובד 2 אפשרויות:

1. אם לעובד נצברו רק פיצויים קצבתיים ופיצויים אלה אינם עולים על תקרת רצף קצבה ברירת

מחדל – העובד פטור ממילוי חלק ב ויראו אותו כאילו ביקש רצף קצבה על כל הכספים האמורים.

2. בכל מקרה אחר העובד חייב למלא את חלק ב. מקרה אחר יכול להיות:

2.1. קיים מענק מהמעסיק – קוד 1.

2.2. קיימים פיצויים בקופה מרכזית לפיצויים – קוד 3.

2.3. קיימים פיצויים בקופת גמל / בפוליסת ביטוח לפני 2008 – קוד 4.

2.4. קיימת בקשה לרצף פיצויים לכספים המשולמים מהמעסיק / מקופה מרכזית לפיצויים.

2.5. קיימת עבודה נוספת במקביל בה נוצל מענק פטור ממס.

2.6. קיים רצף פיצויים ממעסיק קודם.

מהי אפשרות 1?

מנגנון זה בא לפשט את התהליך במקרים בהם לעובד נצברו רק פיצויים קצבתיים ופיצויים אלה אינם עולים על תקרת רצף קצבה ברירת מחדל. במקרים פשוטים אלה העובד יכול לוותר על מילוי חלק ב והמעסיק יכול להנחות את הקופות על רצף קצבה.

מהי אפשרות 2?

כאשר אפשרות 1 אינה מתקיימת העובד חייב למלא את חלק ב אם ברצונו ליהנות מכל הטבות המס והמסלולים השונים שהחוק מאפשר להחיל על כספי המענקים והפיצויים שצבר. בחלק ב העובד צריך לבחור בין מענק פטור ממס / מענק חייב במס / רצף פיצויים / רצף קצבה ולבדוק שבחירותיו **אינן חורגות מהסכומים המרביים לפרישה** כפי שחושבו על-ידי המעסיק בחלק א. מדובר בשינוי מהותי ביחס למצב הקיים שהרי העובד חייב להעביר למעסיק את כל בחירותיו לאחר שבדק שהן עומדות בכל התקרות שתוארו לעיל.

חלק ג – חזרה למעסיק

בחלק זה המעסיק מבצע חישובים ומספק הנחיות לקופות. בחלק זה קיימות 3 חלופות: **חלופה א (ברירת מחדל 1) – מקרה בו העובד לא מילא את חלק ב אך לעובד נצברו רק פיצויים קצבתיים ופיצויים אלה אינם עולים על תקרת רצף קצבה ברירת מחדל.** במקרים פשוטים אלה המעסיק יכול להנחות את הקופות על רצף קצבה.

חלופה ב – מקרה בו העובד מילא את חלק ב ובנוסף התקיימו כל התנאים הבאים:

1. העובד אינו בעל שליטה / קרובו של בעל השליטה.
2. במקרה של מענק מוות – כל המענקים והפיצויים פטורים ממס או מיועדים לקצבת שאירים.
3. המשכורת המבוטחת האחרונה אינה עולה על 39,300 ₪ לחודש (בשנת 2023) / המשכורת המבוטחת האחרונה עולה על 39,300 ₪ לחודש (בשנת 2023) אך העובד לא חויב במס על הפרשות למרכיב הפיצויים שבקופה.
4. כל הסכומים שהופקדו למרכיב הפיצויים שבקופה הופקדו על-פי דין.
5. בחירותיו של העובד אינן חורגות מהסכומים המרביים לפרישה.
6. העובד לא ביקש פריסה של מענקים ופיצויים חייבים במס.
7. העובד לא ביקש רצף פיצויים על כספים המשולמים מהמעסיק / מקופה מרכזית לפיצויים.
8. העובד סימן כי לא קיימת עבודה נוספת במקביל בה נוצלו מענקים ופיצויים פטורים ממס.
9. העובד סימן כי לא קיים רצף פיצויים ממעסיק קודם.
10. העובד טרם הגיע לגיל הזכאות לעניין סעיף 9א לפקודה / העובד הגיע לגיל הזכאות לעניין סעיף 9א לפקודה אך טרם הגיש בקשה לקיבוע זכויות באמצעות טופס 161ד.
11. העובד לא עמד בתנאים 8,9,10 אך בקשתו אינה כוללת מענקים ופיצויים פטורים ממס.

בהתקיים **כל התנאים האמורים לעיל** המעסיק יכול לחשב את שיעור המס בעצמו ולהנחות את הקופות על ניכוי מס מהחלק החייב במס, על רצף פיצויים ועל רצף קצבה, לפי העניין.

חלופה ג

בכל מקרה שבו לא התקיימו תנאים אלה המעסיק צריך להפנות את העובד לפקיד השומה כדי שזה ייתן הנחיות בקשר למענקים ולפיצויים שנכללו בטופס. במקרה שכזה המעסיק צריך לפרט האם העובד מילא את חלק ב וכן אילו תנאים לא התקיימו מכל התנאים שתוארו לעיל.

ברירת מחדל 2 – אם העובד לא יעביר למעסיק את חלק ב והעובד זכאי למענק מהמעסיק (קוד 1) על המעסיק לנכות מס במקור מכל סכום המענק **ללא** מתן הפטור ממס הקבוע בסעיף 9(א7) לפקודה.

סיכום

1. טופס 161 החדש גדול, מקיף וכולל נתונים רבים מבעבר. הוא מפשט את הטיפול בחלק מהמקרים אך מסבך אותו באחרים.
2. הטופס החדש מטיל אחריות גדולה יותר על המעסיק ואף מרחיב את סמכויותיו לחשב ולהנחות את הקופות במקרים חדשים שלא היה רשאי לעשות זאת בעבר.
3. הטופס החדש מביא לכך שכל עזיבה תטופל – בין באמצעות ברירות מחדל ובין באמצעות קבלת החלטות מסודרת על-ידי העובד.
4. מנגנון **ברירת מחדל 1** לרצף קצבה (שאינו חדש) הוא פשוט וברור אך הפעלתו יכולה ליצור בעיות לעובד במקרה ויבחר למשוך את הפיצויים בסכום הוני במועד מאוחר יותר:
 - 4.1 פעולה זו תיחשב לחזרה מרצף קצבה והיא תחול על **כל כספי הפיצויים שיועדו לרצף קצבה** על כל המשתמע מכך. דהיינו, העובד לא יוכל לממש רק את החלק הפטור ממס ואת החייב במס לייעד לרצף קצבה (מודל נפוץ מאוד).
 - 4.2 במקרה של פריסה קדימה תינתן לעובד האפשרות לפרוס את הפיצויים החייבים במס **רק ליתרת שנות המס** אילו היה בוחר בפריסה קדימה במועד העזיבה.
משכך הפעלת מנגנון זה ראוי שתיעשה במחשבה ולאחר בדיקה האם זהו רצונו של העובד.
5. תהליך מילוי הטופס החדש קושר את העובד למעסיקו. במצב החדש לא קיים יותר טופס 161 למעסיק וטופס 161א לעובד שהרי גם המעסיק וגם העובד נכללים באותו הטופס ומתקיים קשר הדוק בניהם של חישובים, בדיקות והחלטות.
6. מחד, המעסיק מעוניין להפיק את הטופס ולמסרו לעובד כשהוא חתום מהר ככל הניתן אך מאידך, במצבים רבים, הוא מנוע מלעשות זאת כל עוד לא קיבל מהעובד את החלטותיו ובחירותיו שבחלק ב כמתואר לעיל. העובד צריך להבין שמעסיקו יכול לפעול לפי ברירות המחלש שנקבעו בטופס אך ברירות מחדל אלה עלולות לפגוע בו קשות באופן שלא ימוצו זכויותיו על-פי חוק ולפיכך עליו לפעול למניעת הדבר על-ידי מילוי חלק ב ומסירתו למעסיק.

הטופס החדש ותוכנות BTA ו- BTA FV

כפי שציינתי אנו פועלים למיכון אוטומטי של הטופס החדש בתוכנות **BTA** ו- **BTA FV** במטרה לספק פתרון קל, פשוט, מקצועי ומהיר לנושא סבוך זה.

הפתרון שיוצע

1. בטופס החדש יבוצעו **באופן אוטומטי** חישובים רבים ומורכבים ויבדקו כל התקרות, החלקים והחלופות השונות שתוארו בחוזר זה.
2. מעבר לחישובים הנדרשים על-פי חוק הטופס החדש יהווה תרשים זרימה לעובד ולמעסיקו ביחס לתהליך התפעולי ולסדר הפעולות הנדרש משניהם **כל זאת מבלי שיצטרכו לבצע כל חישוב ובדיקה שהם**.
3. על-מנת להמחיש את הדברים אני מצרף דוגמא לטופס החדש כפי שיופק ממערכת **BTA**.

דוגמא

עובד החל לעבוד ביום 01.05.1984 ופרש ביום 30.04.2023 (שהה בחל"ת בכל שנת 2020).
משכורת אחרונה – 40,000 ₪.
משכורת מבוטחת אחרונה – 35,000 ₪.
משכורת חבות פיצויים – 35,000 ₪.
העובד המיר לקצבה פיצויים קצבתיים בסך 180,000 ₪ ביום 01.01.2023 לפי מקדם 180.
העובד זכאי לתשלומים הבאים:
מענק מזומן – 350,000 ₪.
פיצויים הוניים – 200,000 ₪.
פיצויים קצבתיים – 1,660,000 ₪.
העובד אינו בעל שליטה / קרובו של בעל השליטה.
כל הסכומים שהופקדו למרכיב הפיצויים שבקופה הופקדו על-פי דין.
העובד לא ביקש פריסה של מענקים ופיצויים חייבים במס.
העובד סימן כי לא קיימת עבודה נוספת במקביל בה נוצל מענק פטור ממס.
העובד סימן כי לא קיים רצף פיצויים ממעסיק קודם.
העובד טרם הגיע לגיל הזכאות לעניין סעיף 9א לפקודה.
בקשת העובד – העובד מבקש למשוך את המענק מהמעסיק והפיצויים ההוניים ואת הפיצויים הקצבתיים לייעד לרצף קצבה.